

Марына Цвятаева (Марина Цветаева) (1892 – 1947) Руская паэтка, празаік, перакладчыца. Пачатак творчасці Цвятаевай звязаны з колам маскоўскіх сімвалістаў. Пасля знаёмства з Валерыем Брусавым і Элісам паэтка ўдзельнічае ў дзейнасці гурткоў і студыяў пры выдавецтве “Мусагет”. На раннія творы Цвятаевай паўплывалі Някрасаў, Брусаў і Валошын.

Каменны анёл

(Каменный ангел)

П’еса ў шасці карцінах, у вершах

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

АНЁЛ, сапраўдны, нямецкі, сумны.

АМУР, паляўнічы-прыгажун, mauvais sujet [1] – француз па духу, 18 гадоў.

ВЕНЕРА (яна ж МАЦІ ВЕРАНІКА), у 2-й карціне – старая вядзьмарка, у 4-й – велічная настаяцельніца, у 6-й – шаноўная зводніца.

АЎРОРА, нявіннае дзіця, дзве бялявыя касы.

УДАВА

СЛУЖАНКА

БАГАТАЯ НЯВЕСТА

МНІШКА

сапраўдныя, як Бог казаў.

ВЯСЁЛАЯ ДЗЕЎКА

ГАНДЛЯРКА З ЯБЛЫКАМІ

ГАБРЭЙ

ГЕРЦАГІНЯ, прыгажуня, 20 гадоў.

МАЦІ БОЖАЯ, у зорным плашчы.

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

КАЛОДЗЕЖ СВ. АНЁЛА

Германія XVI стагоддзя. Прырэйнскае мястэчка. Круглы плячык. Пасярэдзіне калодзеж са статуяй св. Анёла. – Вечаровая зара. – Званы. – Да калодзежа падыходзіць трыццацігадовая *Удава*, з простых, у чорным, апускаецца на калені.

УДАВА

Божы анёле! Святы абаронца
Горада нашага!
Ужо год, як беднага мужа няма –
Пухам зямля гаротнаму!

А ў мяне шэсць душаў – і я сама!
Злітуйся над сіратамі!
Не магу галасіць па каханні –
Я ж не знатная пані!

Толькі знатнай за любым можна ў труну,
У капліцы біцца, як плачка.
Толькі знатнай за любым можна ў труну,
А мне толькі шыць, бо я швачка!

Ды каханне на могілкі зноў вядзе,
І не сесці пашыць сукенку.
А ці ведаеш, як у такой бядзе
Ужо трэцюю страціць кліентку?

Ледзь заплюшчу вочы – ўсё ён, усё ён –
І чым рукі заняць, не сцяміць мне!
Падаруй, анёле, душэўны сон,
Уратуй ад любоўнай памяці!

(Здымае з рукі два заручальныя пярсцёнкі).

Кіну два пярсцёнкі ў дар –
Мужаў і ўдавіцы.
Загаі любоўны жар
З чыстае крыніцы.

Каб пазбавіцца на золку
Гэтай цёмнай кары!
Апроч ніткі ды іголки
Ні пра што не марыць!

(Кідае пярсцёнкі. Зачэртвае каўшом вады. П'е. Жагнаецца. Сыходзіць).

Удаве на змену – шаснаццацігадовая *Служанка*, прыгожанькая, румяная, заплаканая, у сапраўднай *Bauerntracht* [2] таго стагоддзя.

СЛУЖАНКА

Мой лёс – патэльні ды нажы,
Вячэры ды сняданкі.
Святы анёле, памажы:
Я – бедная служанка!

Мне кожны ў доме – гаспадар,
Любая – гаспадыня.
Ды дзе схаваешся ад мар
Аб гаспадарскім сыне!

Каб толькі грубых рук не мець
І вопраткі служанцы!
Любоў – не сваха, толькі смерць
Нам выраўняе шанцы!

Але страшней за пекла мне,
Калі ў гаі спакусны
Блакiтны строй яго мiльгне,
Спакусiвiя вусны.

Ён мне пярсцёнак даў – сапфiр –
Тайком ад графскiх дочак.
– Ты лепшая за ўсiх графiнь,
Мой палявы званочак!

Святы анёле, патушы
Ў грудзях агонь нязгасны!
Хай назаўжды ў маёй душы
Памрэ панiч прыўкрасны!

(Кiдае пярсцёнак. Зачэрывае каўшом вады. П'е. Плача. Сыходзiць).

Ёй на змену – шыкоўна разадзетая, дзябелая, падобная да вялiзарнай лялькi на колах –
Багатая нявеста.

БАГАТАЯ НЯВЕСТА

Я – багатая нявеста:
Золата, лугi.
Цэлы свет мне ладзiць фэсты
З вернасцю слугi.

Голуб белы ў клетцы бiўся,
Цвёў у лiпы – лiст.

Ах, на гора – палюбіўся
Мне жабрак-флейтыст.

Слёзы пырскаюць, бы з лейкі,
Толькі ўсё дарма.
Анічога, па-за флейтай,
За душой няма.

Колькі граць на ёй штодзённа
Стомленаму ўшчэнт,
Каб грашовенькі пярсцёнак
Для мяне – ў прэзент?

Сам бурмістр, таемны радца,
Сватаецца з год.
А я ведаю, вянчацца
З жабраком – не мёд.

Каб вадую вымыць чыста
Дурасць з галавы!
Можа, выцесніць флейтыста
Бургамістр сівы?

*(Кідае пярсцёнак. Зачэртвае каўшом вады. П'е. Жагнаецца – спадніца вакол
як залаты вялізарны звон. – Сыходзіць).*

Ён на змену – маладая – як васковая святая – *Мнішка*.

МНІШКА *(апускаючыся на калені)*

Не апусціш вачэй – віна:
Мне кахаць за-ба-ро-не-на!
Апускаю доўгія вейкі.
– Нібы стрэлы, – гаворыць нейкі.
Гэта Бог іх зрабіў такімі,
Каб я вочы хавала за імі!

І я вейкамі не хвалюся.
Я малюся, малюся, малюся,

Мой анёле... Ды сённа мне
Ў спавядальні ён кажа: “Што ты
Вечна змрочная, бы ў труне?
Бог не любіць такой журботы...

Ратаваць душу – гэта свята...
Не хавай сваіх вачанятаў!”

Мой анёле, вазьмі вянец –
Не паспела нічым запляміць...
Бо няма пярсцёнка ў мяне
Ад майго святара на памяць!

(Кідае вянок. Зачэртвае каўшом вады. П’е. Сыходзіць).

Ёй на змену – загорнутая ў вялікую чорную хусціну – *Вясёлая дзеўка*. Размаляваная па бровы. Худая. Зграбная. Шляхетная.

ВЯСЁЛАЯ ДЗЕЎКА *(цалуючы зямлю)*
Святы анёле! Я твая раба.
Святы анёле, дні мае – гульба,
Мой грубы смех, мой голас рэжуць слых.
Але анёл – для ўсіх, вада – для ўсіх...

Бы кануў у ваду – не знала сну...
А толькі ночку з ім спала адну.
Святы анёле, ўсё даруй дачцэ:
Тры тузіны пярсцёнкаў у руцэ.

Бацькоў сваіх прадам, Хрыста прадам –
Але яго пярсцёнка не аддам!
А чорт з тваёй вадой – не змочыць губ!
Які з цябе анёл – каменны слуп!

(Шпурляе пярсцёнкі яму ў галаву – ад руху спадае хусціна – адкрываючы прыўкрасную з глыбокім дэкальтэ сукенку. Плюе ў калодзеж. Сыходзіць. Сыходзячы, спявае).

Ах, куды вясёлай дзеўцы
Ад слязы падзецца!
Як вадзе не ліцца,
Рэчцы не бруіцца!

Маляваць я не майстрыха,
Вусны ж маляваныя,
Бо прыродныя пакрыху
Вамі сцалаваныя!

Як я ў чэраве ў матулі
Ножкамі піхалася!
Прагла волі – падманулі,
Выйшла – закаха-а-алася!

(Апошнія словы за сцэнай).

Ёй на змену – Гандлярка з яблыкамі, цераз руку вялікі кош з яблыкамі, – сама як леташні чэрствы яблык.

ГАНДЛЯРКА З ЯБЛЫКАМІ
Яблыкі! Яблыкі!
Ру-мяныя яблыкі!

Быў у яблыні старой
Сын, румяны яблычак!

Як анёл. Акраса
Велічнага спасу.

Я яго валосікаў
Пасму ў студню кінула,
І з таго калодзежа
Гора п'ю няспынна я.

І ніяк не ўспомніць
У старэчым смутку
Ні вачэй, ні постаць –
Цёмны ці бялюткі...

У суседзяў справы.
Толькі я ў пакуце.
Чорны ці бялявы...
Хоць адзін бы кудзер...

Каб жа хоць у сне туманным –
Мой анёлак, зяблічак.
Каму яблычак румяны,
Каму яблычак!

(Уставаючы з калень, перакульвае ўвесь кош – часткова ў калодзеж, часткова на брукаванку пляца. Падбірае ацалелыя яблыкі ўсе да аднаго – плача – сыходзіць).

Пэўны час пляц пусты. Потым – здалёку – звонкі, лёгкі, шчаслівы крок. – *Аўрора*.
Васямнаццаць гадоў. – Бялявыя валасы. Твар святлейшы за адзенне, вочы – за твар.

АЎРОРА

(высока закінуўшы галаву)

Прывітанне, мой анёл!

Гэта я.

Многа – ўніз – пярсцёнкаў?

Знізу – каўшоў?

Да цябе не па ваду,

Не з бядой,

Добрай ночы пажадаць

Я прыйшла.

(Ускоквае на край калодзежа – Анёл – вялізарны, яна – маленькая, становіцца на пальчыкі, абдымае Анёла за шыю рукамі, цалуе, куды дастае вуснамі).

Добрай ночы пажадаць

І сказаць:

Сёння ўвечары, як тыдзень таму,

Ад варот маіх пайшоў – з гарбузом! –

Васямнаццаты – па ліку – жаніх!

(Смяецца).

Зорка! – Пер’е да зямлі! – Відны пан!

Госць з Парыжу, да курфюрста. Ё слязах

На калена стаў адно. А я ў смех,

Гавару, што мой – вышэйшы жаніх!

(Адкінуўшыся назад – рукі ў Анёла на плячах – глядзіць на Анёла).

Ані руху, ані слова,

Маўчыш.

Адкажы, ці ты мне рады,

Жаніх?

Бо ўвесь горад затрубіў

– Тру-ту-ту! –

Што ў нябёсах я
Нявеста табе!

Ўвесь калодзеж асушу –
Не забыць!
А калі пярсцёнак кіну –
Ўсплыве!

Бо мой лёс – цябе кахаць
Аднаго,
Да апошніх дзён сусвету –
Кахаць!

(Хаваецца яму пад крыло. Потым, здымаючы з рукі пярсцёнак).

Вось на руку табе пярсцёнак,
Пярсцёнак срэбны, як сляза.
Калі пярсцёнак пачарнее –
Хутчэй ляці, бо я ў бядзе.

Ляці, пакуль не зломіш крылаў,
А зломіш – пехатой ідзі.
А знойдзеш мёртваю – то ведай:
Я вернаю табе была.

(Надзявае яму на руку пярсцёнак, цалуе руку).

Заслона.

[1] Ветрагон (фр.)

[2] Сялянскае адзенне (ням.)

пераклад з расійскай – Андрэй Хадановіч

© Андрэй Хадановіч, пераклад, 2010